

Lurraldearen antolamendua

Xabier Isasi, GAINDEGIAko lehendakaria

Euskal Herria Europako Batasuneko hego-mendebaldeko nazioa da. Bere mugak iparraldean Kantauri itsasoa, Landak eta Biarno, hegoaldean Errioxa eta Zaragoza, ekialdean Biarno, Huesca eta Zaragoza eta mendebaldean Kantabria, Burgos eta Errioxa dira. Gutxi gora behera 20.947,2 km²-ko lurraldea da.

Euskal Herriaren definizio xume horretatik errealitatera, ordea, ñabardura eta diferentzia batzuk badaude. Definizio horrek, jakina, balio du, baina ez da nahikoa. Definizioa Euskal Herria erreala bihurtzeko askoz gehiago landu behar ditugu lurralde horien gainean dakizkigunak eta, batez ere, ez dakizkigunak ikasi.

Euskal Herria, gutxi gora behera, 20.950,3 km²-ko lurraldea da. Eta lurraldea, oro har, eremu geografikoa da. Baina lurraldea jendarte jakinari edo nazio bati dagokionean bere proiektu komunaren zutarria bihurtzen da. Bizilekua, paisaia, lantokia, norbanakoaren eta oroimen kolektiboaren eremua, hori da lurraldea. Lurraldearen ezaugarrien baldintzapean bizi gara, lurraldea ustiatu eta, aldi berean, aldarazi egiten dugu gure behar izanetara, eta batzutan, behar baino gehiagotan, egia esan, hondatu egiten dugu.

Herriak bere lurraldea antolatu ohi du. Lurraldearen antolamendua, adiera batean behintzat, gizarte osoaren politika ekonomiko, sozial, kultural eta ekologikoaren dimentsio espazialari dagokio. Horrela esaten da Europako Lurralde Antolamenduaren Kartan. Lurraldearen antolamendua, batez ere, funtzio publikoa da, azken buru, jarduera politikorako tresna bat.

Lurraldearen berezko ezaugarriak, egitura geologikoak, kokapena, klima eta abar, edota gizakiak sorturikoak, hiriak, udalerriak, bide-sareak edo bestelako azpiegiturak dira, oro har, lurraldearen antolamenduaren lan esparruak. Nolabait, espazio geografikoa eta haren edukia eratzea da lurraldearen antolamenduaren xedea.

Euskal Herrian diharduten administrazio publiko desberdinek hartu dute bere gain lurraldearen antolamendua. Esan beharrik ez dago Euskal Herria bere osotasunean hartzen duen administrazio bakar bat ez dagoela. Udala da herri-administrazioaren maila beheko erakundea lurraldearen antolamenduan eskuduntzak dituen eta Euskal Herri osoan hedatuta dagoena. Europa mailan udalek aspaldidanik izan dituzte, eta daukate oraindik, eskumen zuzenak lurraldearen antolamenduan. *Hirigintza* da, hain zuzen ere, udalerri mailako lurraldearen antolamendua. Halere, udalerriak harago, udalerrien artekoa, eskualdetakoa eta maila zabalagoko lurraldearen antolamendua izaera desberdinetako erakundeen esku gertatzen da. Gure kasuan, Frantzia eta Espainiaren eredu administratiboak desberdinak izaki, mugaren bi aldeetako egitura administratiboaren arteko aldea handia da.

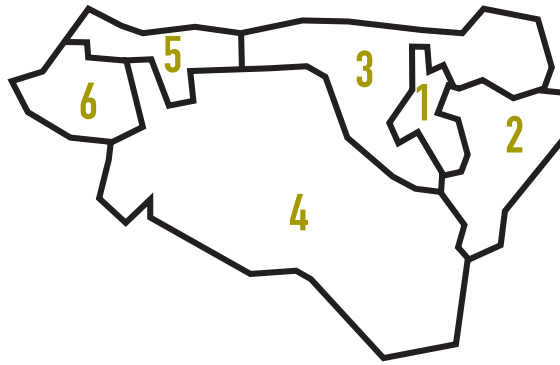
Estatuak izan ohi dira alor honetan eskuduntza gehien dauzkatenak. Ez bakarrik, ordea. Lehen udala aipatu dugu, hortik gora eskualdeak, mankomunitateak, herrialdeak, autonomia erkidegoak eta erregioak ere badute maila batean edo bestean, lurraldearen antolamenduan eragiteko modurik. Bestetik, ekonomia, hizkuntza, kultura eta gizarte eragileek eurek badute eduki bere eragina lurraldearen antolamenduan.

Frantziako Errepublikak bere mendeko lurraldea (Ipar Euskal Herria barne) honako unitate administratibotan banatzen du: erregioa, departamentua, arrondisamendua (eskualde), kantonamendua eta

udalerria (komuna). Departamentua Frantziako Iraultzaren ekarpena da, badu eduki egitura propioa bere hautetsiekin eta baita nolabaiteko autonomia ere,¹ gizarte alorreko gaitetan batik bat.

Lapurdi, Nafarroa Beherea eta Zuberoa Frantziako estatuaren administrazioaren egituran ez dira existitzen, herrialde horiek ez daukate inolako eskuduntzarik, beraz.

Ipar Euskal Herriak eta Biarnok Pirinio Atlantikoetako departamendua osatzen dute. Departamendua sei legegintzako barrutitan banatuta dago. Barruti hauek hauteskunde legegileetarako dira. Horietako bi oso-osorik Ipar Euskal Herrian daude, baina hirugarrena Nafarroa Behereko zati handi batek, Zuberoa osoak eta Biarnoko hegoaldeko zati handi batek osatuta dago.²

1. irudia: Pirinio Atlantikoetako legegintzako barrutiak.³

Laugarren legegintzako barrutian, esan moduan, elkarrekin nahasirik daude Zuberoa, Nafarroa Behereko udalerri batzuk eta Biarnoko hegoaldeko beste udalerri batzuk. Banaketa honek, jakina, zaildu egiten du Ipar Euskal Herriak izaera propioa izatea eta garatzea. Laugarren hauteskunde barruti horretan Biarnoko eta Euskal Herriko udalerriak batera daude.

Ezaguna bada ere, Frantziako Errepublikak darabilen bestelako lurraldeen banaketa azaltzea komenigarria da Ipar Euskal Herriaren egoera ulertzeko. Ipar Euskal Herria Akitania erregioko Pirinio Atlantikoetako zati bat da; legegintzako barrutien banaketa ez da erabiltzen den irizpide bakarra. Frantziako estatuko departamenduak erregioetara biltzen dira. Erregioak dira, hain zuzen, administrazio frantsesak sortutako egitura berrienetakoa (1986).⁴ Beraz, Ipar Euskal Herria Akitania erregioko Pirinio Atlantikoetako departamenduko zati bat da. Ondorengo taulan Akitaniako egitura administratiboei buruzko datu batzuk dituzue:

	Eskualdeak				Pir. Atlant.	Akitania guztira
	Dordogne	Gironde	Landes	Lot-et-Garonne		
Arrondisamenduak (<i>eskualdeak</i>)	4	5	2	4	3	18
Kantonamenduak	50	63	30	40	52	235
Udalerriak (<i>commune</i>)	557	542	331	319	547	2 296

1. taula: Akitania erregioko lurralde-banaketa.

Espainiako estatuari dagokionez, lurraldearen antolamendua beste irizpide batzuetan oinarritzen da. Espainiako Erresumak bere mendeko lurraldea (Hego Euskal Herria barne) erkidego autonomo, herrialde (probintzia), eskualde eta udalerritan banatzen du. Horrela, Hego Euskal Herriari dagokionez, Euskal Autonomia Erkidegoak eta Nafarroako Foru Komunitateak, Araba, Bizkaia eta Gipuzkoa, batetik, eta, bestetik, Nafarroa Garaia herrialdeak biltzen dituzte. Euskal Autonomia Erkidegoko lurraldean, halere, bi hutsune daude: Trebiñuko konderria Araban (Burgosko administraziopean dagoena) eta Villaverde Turtzioz Bizkaian (Kantabriako administraziopean). Espainiako estatuko erkidego autonomo horiek, oro har, Frantziako estatuko erregio eta departamentuek dutena baino eskuduntza handiagoak eta zabalagoak dauzkate.

Bi estatu horietako lurralde-banaketa desberdina izateak, Ipar Euskal Herriko herrialdeek berariazko izaera administratiborik ez izateak eta bi estatuetakoa lurralde-banaketako unitate horiek eskuduntzetan desberdinak izateak zaildu egiten du ikaragarri mugaren bi aldeetako ente administratiboen arteko elkarlana, eta ondorioz Euskal Herriak bere lurraldearen antolamendu propioa eduki ahal izatea ere bai. Horrela, Espainia eta Frantzia estatuetakoa lurralde antolamenduen eraginez, Euskal Herriko lurraldeen arteko harremanak, posible direnean, asimetrikoak izaten dira ahalmen administratiboari dagokionez. Asimetria hori oso nabarmen antzematen da, adibidez, mugaz gaineko proiektuetan, *Baiona-Donostia Euro Hiria*, kasu, edo *Akitania*, *Euskadi*, *Nafarroa* hitzarmenetan eta harremanetan.

Esanak esan, Euskal Herria, lurraldearen antolamenduaren ikuspegitik, osotu gabeko puzzle nahasia da. Besteak beste bi estatu eta sei administrazio desberdinetan sakabanaturik daude bere lurrak (alegia, Pirineo Atlantikoak, Euskadiko Autonomi Erkidegoa, Nafarroako Foru Erkidegoa, Kantabria (Villaverde Turtzioz), Burgos (Trebiñu) eta Aragoi (Petilla)).

Berariazko lurralde antolamendua behar du Euskal Herriak. Eta lortzeko Euskal Herriaren oinarritzko *mapa* eta lurraldeen banaketa bat behar dugu. GAINDEGIAK (*Euskal Herriko ekonomia eta gizartearen garapenerako behategia*) bere proiektua abian ipintzeko eta eragiketa estatistikoak egin ahal izateko *mapa* bat eta Euskal Herriko lurraldeen banaketa bat hautatu behar izan du. Hautapen horretan irizpide historikoak, politikoak, administratiboak, soziologikoak eta linguistikoak erabili ditu.

Metodologiaren ikuspegitik, irizpide garrantzitsuena Euskal Herri osoan lurralde banaketako unitate komuna eta homologagarria aurkitzea izan da. Unitate hori udalerria da. Udalerrietatik abiatuz, eskualdeek, herrialdeek eta nazioak osotzen dute GAINDEGIAK darabilen Euskal Herriko lurraldeen banaketak.

Herrialdeak	Eskualdeak	Udalerriak
Araba	7	53
Bizkaia	7	113
Gipuzkoa	7	88
Lapurdi	6	42
Nafarroa Beherea	5	74
Nafarroa Garaia	7	272
Zuberoa	3	43
		685

2. taula: Euskal Herriko lurralde-banaketa, herrialde, eskualde eta udalerritan.